PROTOKOLL

Projekt	**Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering**
Teema	Avaliku väljapaneku järgne avalik arutelu
Kuupäev	16.09.2026, 17.30-19.00
Asukoht	Järvakandi Kultuurihall
Protokollija	Evelin Kuusik
Osalejad	Registreerimislehel (21 osalejat)

Päevakava **1. Ülevaade eelistuse kujunemisest**
2. Laekunud ettepanekutest ja vastustest
3. Mis saab edasi?
4. Küsimused, arutelu

Avaliku arutelu ettekandega saab tutvuda projekti kodulehel, https://riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/eesti-lati-neljas-elektriuhendus/eesti-lati-neljanda-elektriuhenduse.

Arutelu

Küsimus: Miks ei ole Paide ja Lihula vahel kavandatud täiendavaid 330 kV alajaamu ning kuidas parandab uus liin kohalike asulate varustuskindlust?

Priit Heinla Elering AS (edaspidi Elering): Olemasolevad 110 kV alajaamad, sh Vana-Vigala ja Järvakandi, jäävad alles ning vajaduse tekkimisel on tulevikus võimalik 330 kV alajaam juurde rajada. Käesoleva planeeringuga vahepealset 330 kV alajaama ei kavandata, kuid tugevam põhivõrk parandab ka kohalike alajaamade varustuskindlust.

Anni Konsap Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK): Kavandatav 330 kV õhuliin loob tulevikus võimaluse tuua täiendav ühendus nimetatud alajaamadesse, kuid neid ühendusi selle planeeringuga ette ei nähta.

Küsimus: Mida tähendab Lihula uus alajaam ja kas olemasolev Risti-Virtsu maantee äärne alajaam viiakse ära?

Elering: Praeguse plaani järgi olemasolevat alajaama kohe ei liigutata, kuid selle laiendamine on tiheda asustuse tõttu piiratud. Uus alajaam teenindaks tulevasi arendusi ning pikemas vaates võib olemasoleva alajaama funktsioon liikuda uude asukohta, kuid seda käesoleva planeeringuga ei otsustata.

Küsimus: Miks kavandatakse 330 kV ühendus õhuliinina, mitte maakaablina?

Elering: Maakaabli eelisteks on väiksem kitsendus, väiksem visuaalne mõju ja mõnes olukorras parema ilmastikukindlus. Puudusteks kordades kõrgema maksumus, suurema rikete sagedus, pikem remondiaeg, lühem eluiga ja tehniline keerukus.

Küsimus: Kas ettekandes toodud 33 miljoni euro suurune õhuliini maksumus ja 700 miljoni euro suurune maakaabli maksumus käisid 100 km kohta?

Elering: Näide oli arvutatud 100 km kohta ja et 330 kV maakaabli maksumus võib olla suurusjärgus kuni ligikaudu 10 miljonit eurot kilomeetri kohta. Pika maakaabli korral võib olla vaja täiendavaid seadmeid ja alajaamu.

Arvamus: Maaomaniku seisukohalt jääb õhuliini puhul alles visuaalne ja maakasutuslik häiring ning maakaabel võiks olla elanikele vastuvõetavam.

Elering: Nõustume, et maaomaniku vaates on õhuliiniga kaasnev häiring reaalne, kuid trassi kujundamisel on otsitud tasakaalu ning maaomanike ettepanekute alusel on tehtud nihutusi. Eleringi hinnangul kanduks oluliselt kallima lahenduse maksumus lõpuks elektri hinna ja võrgutasude kaudu tarbijatele.

Küsimus: Kuidas on õhuliini ja maakaabli puhul arvestatud sõjalise ning hübriidohu ja taristu taastamise kiirusega?

Elering: Olemasolevate ja uute alajaamade kindlustamisse investeeritakse ning uute lahenduste puhul arvestatakse muu hulgas drooniohuga. Ukrenergo kogemusel on õhuliini rikke või ründe järel üldjuhul võimalik kiiremini parandada kui maakaablit.

Küsimus: Kas avalikud ruumi- ja kitsendusandmed ei muuda kriitilist taristut lihtsamini rünnatavaks?

SKPK: Ruumiandmete avalikkus on riigi poliitika küsimus ja seda küsimust ei ole võimalik muuta selle planeeringu koostamise käigus.

Elering: Ehitisregistris ja ruumiandmete süsteemides on ajalooliselt olnud palju tehnilist infot avalikult kättesaadav.

Küsimus: Miks kulgeb ühendus Saaremaa ja Paide kaudu ning mis kasu sellest Eestile on?

Elering: Projekti eesmärk on ühendada Eesti elektrisüsteem paremini teiste riikide võrkudega ning võimaldada elektri liikumist sinna, kus see on majanduslikult põhjendatud. Lõplikku investeerimisotsust ei tehta enne, kui projekti kasu ja rahastus on piisavalt selged.

Arvamus: Liini kavandamine tähendab aastaid kestvat ebakindlust ning rahaline hüvitis ei kompenseeri pikaajalisi maastiku- ja pärandväärtusi.

Elering: Planeeringu kehtestamise järel muutub võimalik trassi asukoht maaomanikule selgemaks ja eesmärk on sõlmida kasutusõiguse lepingud koos rahalise hüvitisega. Paide-Lihula lõigu võimalikuks ehitustegevuse alguseks on 2033.-2034. aasta, metsa raadamise alguseks ligikaudu 2033. aasta ning mastide püstitamise ajaks 2035.-2038.

Küsimus: Kas projektile kavandatakse Euroopa Liidu rahastust ja miks ei taotleta toetust maakaabli kõrgema maksumuse katmiseks?

Elering: Euroopa rahastust plaanitakse taotleda, kuid toetuse eelduseks on põhjendatud ja keskkonnamõjude hindamisel teostatav lahendus. Maakaabli suurem kulu jääks tõenäoliselt suures osas Eesti elektritarbijate kanda ning sellisel juhul ei pruugitaks investeeringut teha.

Küsimus: Miks läheb praegune trass ühel kinnistul nüüd teise koha pealt kui varem ja kui kaua võib trassi veel nihutada?

SKPK: Planeeringulahenduses on avaliku väljapaneku käigus esitatud seisukohtadest tulenevalt tehtud väiksemaid nihutusi. Need on juba avalikustatud planeeringu veebirakenduses. Põhimõttelisi alternatiivimuudatusi enam ei kavandata, kuid põhjendatud kinnistupõhiseid nihutusi võib veel analüüsida.

Küsimus: Kas maaomanikku teavitatakse eraldi, kui tema kinnistut puudutav trass muutub?

Elering: Kinnistut puudutava muudatuse korral teavitatakse konkreetselt puudutatud maaomanikku. Muudatusi püütakse hoida võimalikult lokaalsena, et mitte tekitada uusi puudutatud maaomanikke.

Küsimus: Kuidas hüvitatakse liinikoridori kitsendus eri maakasutuse liikide puhul?

Elering: Metsamaa puhul lähtutakse turuväärtusest ja metsa majandusliku väärtuse arvestusest, elamu- ja ärimaa puhul turuväärtusest ning põllumaa puhul 33% maa turuväärtusest. Täpne hüvitis määratakse konkreetse kinnistu ja õigusliku aluse järgi.

Küsimus: Millal makstakse hüvitis ja kas pärast liini valmimist makstakse ka talumistasu?

Elering: Isikliku kasutusõiguse hüvitis makstakse siis, kui täpne kitsendus on kokku lepitud ja kinnistusraamatusse kantud. Pärast liini valmimist hakatakse maksma talumistasu, mille suuruseks on 3,5% maa maksustamishinnast.

Küsimus: Kas planeeringus näidatud 80 m kitsendus peab alati täielikult lagedaks jääma?

Elering: Kokkuleppel maaomanikuga võib tegelik raadatav ala olla kitsam. Külgalal võib olla piiratud kõrgusega taimestik, kuid maaomanik peab kokkulepitud tingimusi järgima ja Eleringil peab säilima õigus ohtlikud puud eemaldada.

Küsimus: Kas 330 kV õhuliini elektromagnetväli võib olla inimese tervisele ohtlik või radioaktiivne?

Elering: Planeeringu raames on tehtud elektromagnetvälja uuring. Radioaktiivsusega ei ole tegemist. Liini mõju inimesele on juhul, kui inimene on rohkem kui kaheksa tundi iga päev otseliini all. Sellisel juhul on võimalus, et seal võib olla mingisugune tervist kahjustav mõju.

SKPK: Modelleerimise tulemuste järgi ei ületatud kehtivaid piirnorme ka otse liini all ning trass on joonistatud nii, et elamud ja ühiskondlikud hooned ehk inimeste alalise viibimise objektid ei jääks õhuliini kaitsevööndisse. Elektromagnetvälja uuring on avaldatud riigiplaneering.ee lehel.

Arvamus: Huvitav, siin palju aastaid tagasi, kus seal Tallinnas Linnu teel eramajade rajoonis üle ühe maja perekonniti vähki jäeti ja olid kõrgepingeliinide all majad, siis lõpuks need liinid ikkagi koristati sealt ära.

Elering: Linnades maa alla viidud näited puudutavad peamiselt 110 kV võrku ning 330 kV lahendus on tehniliselt teistsugune.

SKPK: Planeeringu koostamisel lähtume kehtivatest kaitsevööndites, standarditest ja tehtud mõjuhinnangutest, et vältida võimalikku mõju mh inimeste tervisele.

Küsimus: Miks rekonstrueeritud Kiisa-Paide liin läheb mõne maja lähedalt ja kas uute liinide puhul saab seda vältida?

Elering: Rekonstrueerimisel on olemasoleva koridori muutmine õiguslikult piiratud, mistõttu vanu trasse ei ole alati saanud ümber paigutada. Uuemate projektide puhul püütakse elamutest vajadusel mööduda, kuid see muudab menetluse ja ehituse pikemaks.

Küsimus: Kui pärast avalikku arutelu soovitakse veel ettepanekuid esitada, siis kui kiiresti ja kuhu need saata?

Monika Korolkov Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM): Palun saata täiendavad ettepanekud võimalikult kiiresti, kuid hiljemalt kahe nädala jooksul. Kirja ei pea digitaalselt allkirjastama. Planeerimisprotsess jääb avalikuks, kuid hilisemas etapis on sisuliste muudatuste tegemise võimalus väiksem. Palun osalejatel kontrollida eesti.ee postkasti ja e-posti suunamist, sest teavitused võivad valede või aegunud suunamisandmete tõttu adressaadini mitte jõuda.

Ettepanek: Teen ettepaneku algatada menetlus karistusseadustiku § 280 lõike 2 alusel seoses ebaõige teabe andmise ja Natura asjakohase hindamise kohustuste rikkumisega.

SKPK: Teie ettepanek protokollitakse ja MKM saab otsustada, kuidas sellega oma pädevuse piires edasi minna. Karistusseadustiku kohast menetlust MKM ise läbi ei vii, kuid MKM-il on soovi korral võimalik see teade edastada pädevale asutusele.

Küsimus: Kas maaomanikule tuleb lisaks hüvitisele maksta seaduses nimetatud 20% motivatsioonitasu?

Elering: Sellist lisatasu ei ole arvestatud, kuid kui see tuleneb kohaldatavast õigusest, tuleb seda järgida.

Küsimus: Kuidas arvutatakse metsamaa hüvitis ja kas varasemast erinev kompenseerimise praktika on muutunud?

Elering: Vahepeal on kasutusele võetud Eesti Maaülikooli koostatud metoodika, mis arvestab muu hulgas puuliiki, puude läbimõõtu ja muid metsa väärtust mõjutavaid parameetreid. Eleringi kodulehe maaomaniku jaotises viidatakse vastavale metoodikale ja õiguslikule alusele.

Küsimus: Kui maaomanik ei sõlmi Eleringiga kokkulepet ja seatakse sundvaldus, kas maaomanik saab ikkagi hüvitist?

Elering: Ka sundvalduse korral makstakse samuti hüvitist, kuid arvutus ei ole sama mis vabatahtliku kokkuleppe korral. Sundvalduse ja sellega seotud hüvitise määrab Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet oma menetluse ja metoodika alusel.

Küsimus: Kuidas hüvitatakse põllumaa ehitusaegne kahjustamine, kui raske tehnika rikub mulla või põllu kandevõimet pikemaks ajaks?

Elering: Mastide vahekaugus on ligikaudu 350-500 m ning ehitustöö koondub eeskätt mastide vundamentide ja juurdepääsude ümbrusse. Juurdepääsutee asukoht ja ehitusaegsed kahjud lepitakse maaomanikuga kokku ning kasutusloa eelduseks on maa taastamine või kokkulepitud kompensatsioon.

Küsimus: Kas maa kasutamise põhileping sõlmitakse Eleringiga või ehitajaga ning kuidas saab maaomanik tagada eritingimuste täitmise?

Elering: Notariaalne isikliku kasutusõiguse leping sõlmitakse Eleringiga, kuid ehitusaegsed praktilised kokkulepped võivad toimuda ehitajaga. Maaomaniku eritingimused, näiteks ehitustööde ajastus, juurdepääs või kuivenduse taastamine, saab võimalusel kirja panna Eleringiga sõlmitavasse lepingusse ning need tuleb ehitajale edasi anda.

Küsimus: Mida kujutab endast isikliku kasutusõiguse leping ja kas selle näidisega saab enne tutvuda?

SKPK: Riigiplaneeringute veebilehel on kättesaadav juhend maaomanikule. Kasutusõiguse lepingu näidis võiks olla Eleringi kodulehel üleval, et siis sellega oleks võimalik seal ehk tutvuda.

Elering: Leping ei ole ühepoolne, see kantakse kinnistusraamatusse ja sinna saab lisada kinnistupõhiseid tingimusi.

Küsimus: Mis saab projektist, kui Läti ei ehita omapoolset ühendust või ei tule rahastusega kaasa?

Elering: Juhul kui Läti pool ühendusega vastu ei tule, ei oleks põhjust kogu projekti ehitada. Läti poolel on käimas Ventspilsist Eesti piiri suunas samalaadne planeerimis- ja keskkonnamõju hindamise protsess ning praegu ei ole põhjust eeldada, et Läti projektist loobub.

Küsimus: Kuidas projekti rahastatakse ja millal tehakse lõplik investeerimisotsus?

Elering: Põhivõrgu investeeringuid rahastatakse ülekandetariifist ning lisaks soovime taotleda Euroopa rahastust, eesmärgiga katta sellest oluline osa projekti maksumusest. Rahastustaotluse võimalikuks ajaks oleks 2030. aasta, vastuse saamine 2031. aasta ning lõpliku investeerimisotsuse ajaks ligikaudu 2031.-2033. aasta.

Küsimus: Kui kaugel peab tuulegeneraator paiknema põhivõrgu õhuliinist?

Elering: 110 kV ja kõrgema pingega põhivõrgu õhuliini puhul lähtutakse kaugusest, mis on kahekordne tuulegeneraatori masti kõrgus.

Küsimus: Millal hakatakse maaomanikega isikliku kasutusõiguse lepinguid sõlmima?

Elering: Lepinguteni jõutakse pärast planeeringu kehtestamist ja projekteerimist ning esimeste lepingute võimalikuks ajaks oleks 2028. aasta. Ehitusprojektiga selgub täpne liini asukoht planeeringukoridoris, mille alusel seatakse konkreetne kasutusõigus.

Küsimus: Mis saab kasutusõigusest ja makstud hüvitisest, kui liini lõpuks ei ehitata?

SKPK: Riigi eriplaneeringu elluviimisega tuleb viie aasta jooksul alustada ning elluviimisena mõistetakse muuhulgas projektlahenduste ja kasutusõiguste olemasolu.

Elering: Kui projekt jääks siiski ära, kustutatakse kitsendused. Ma ei ole küll 100% kindel, aga minu teada juba makstud hüvitist ei küsita tagasi.

Küsimus: Kas projekteerimise alustamine tähendab, et liini ehitamine on juba kindel?

Elering: Kuni lõpliku investeerimisotsuse ja ehituseni ei ole projekti realiseerumine absoluutse kindlusega garanteeritud. Projekteerimisega tahetakse siiski jõuda piisava täpsuseni, et määrata mastide asukohad ja sõlmida kasutusõiguse lepingud. Ehituslepingutesse ei minda enne, kui rahastus on piisavalt kindel.

SKPK: Soovitan maaomanikel oma kinnistupõhised vajadused ja tingimused võimalikult konkreetselt Eleringile välja öelda, sh juurdepääsuteed, maaparandussüsteemid, ehitustööde aeg ja taastamise nõuded.